
Merima Čamo

Politike fantazija: o ratu protiv Bosne i Hercegovine¹

U izuzetno bogat naučni opus Esada Zgodića nedavno je uvršteno još jedno, novo djelo pod nazivom *Politike fantazija: o ratu protiv Bosne i Hercegovine*. Osnovna tematska preokupacija ove politološke studije koncentrisana je u elaboraciji različitih ideoloških modela – fantazija, koji govore o prirodi rata u Bosni i Hercegovini. Te ideologijske fantazije karakteristične za onovremenu (ali i savremenu) etabliranu političku, akademsku i publicističku scenu, autor analizira kroz optiku *realiteta*, pokazujući pri tom smjelost koja podstiče na razmišljanje, odobravanje i diskusiju. Zadivljujući entuzijazam i ingeniozitet su spoznajni modusi kojima autor razbija teorijsko-mitološko *ritus*, kristališući bosansku *istinu i stvarnost*, putem kritičkog osvrtu i sinkrize parafraziranih pseudoteorija čiji je osnovni zadatak bio prikrivanje zbilje rata u Bosni i Hercegovini.

Knjiga *Politike fantazija* sadržajno obuhvata pored uvoda, četiri poglavlja sljedećih naslova: *Tipične škole fantazija, Replike Hantingtonu i sumišljenicima, Za politiku prevencije i S onu stranu fatalizma i racionalizma*.

Na početku Zgodić govori o dva suprostavljena bloka političkog mišljenja oblikovana u toku ratnih dešavanja na teritoriji Bosne i Hercegovine. Prvo je nominirao kao *intervencionističko* – politička i vojna akcija kojom bi se zaustavilo krvoproliće u bivšoj Jugoslaviji i drugo *neintervencionističko* – politika inertnosti, nemiješanja u ratna zbivanja, u čijem su formiranju aktivno sudjelovale evroatlantske znanstvene zajednice, političko-državni establišment, javno mnijenje i *intrigantna* svijest svakodnevnice koja je,

¹ Esad Zgodić, *Politike fantazija: o ratu protiv Bosne i Hercegovine*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2005.

uostalom, i proizišla iz njega. *Kritička konstanta u sagledavanju te dihotomije*, upućena je na sadržaj poznate Huntingtonove teze da se u Bosni dogodio krvavi sukob civilizacija nastao na "... civilizacijskim svrstavanjima koja su ukorijenjena u islamu i pravoslavlju", tragično podržavane u skoro svim političkim *školama fantazije*.

U prvom dijelu knjige, autor vješto interpretira analitički diskurs Marije Todorove koja demaskira izopačeni pseudomit o Balkanu, počev od morbidne teze I. Horowitza o plemenskim ratovima na području ex-Jugoslavije, preko M. Wolfa koji tvrdi da "...nova Evropa nestaje u gustom dimu tvrdoglavnog balkanskog požara...", te opsesivne teze R. Kaplana o balkanskom porijeklu nacizma koji je podstaknuo mržnju a time i rat na ovim prostorima, do mitoloških stereotipija G. Kenana, od kojih jedna govori o *agresivnom nacionalizmu* kao "konstitucionalnoj nacionalnoj crti balkanskih naroda", kojim se po njegovom mišljenju i objašnjava rat u Bosni i Hercegovini.

Edukacijski sistem u tipičnoj školi fantazije, posebno je primjenjiv u situacijama krize mentaliteta, u momentima neopravdanog destruktibiliteta, vjerskog fanatizma i intelektualne skučenosti što rezultira fantazijom krivotvorenja ili falcifisiranjem postojećeg stanja. To korespondira sa *mitološkim autopredstavama* srpskog i hrvatskog nacionalizma, koje po riječima autora pripadaju svijetu instrumentalne stvarnosti tj. predstavljaju ideolojska sredstva s kojima je vršena "narkotička proratna, osvajačka mobilizacija nacionalnih masa i javnog mnijenja". Ta *osvajačka mobilizacija* pokrenuta je u cilju blokade bosanskohercegovačke secesije od "jugoslovenske matice" i neutralisanja iracionalne fobije – *instaliranja islamske Bosne*. U tom kontekstu Zgodić stavlja akcenat na *pseudoracionalizaciju* prirode rata u Bosni i Hercegovini, dajući uvid u javne istupe srpskih ideologa "koji su agilno sudjelovali u oblikovanju evropskog javnog i akademskog mnijenja", te uvid u "hrvatsko mesijansko poslanje – autopredstavu po kojoj je Hrvatima namijenjena uloga odbrane hrišćanstva, odnosno predziđa hrišćanstva i civilizacije uopšte".

Slijedom autorovog istraživanja ideoloških modela o karakteru rata u Bosni i Hercegovini, u drugom dijelu knjige prezentirano je stanovište nekoliko srpskih, hrvatskih i "zapadnih" intelektualaca koji su odvažno i jasno učestvovali u *dekonstrukciji* pomenutih političkih fantazija. U toj intelektualnoj plejadi *druge Srbije* uočljiva je percepcija Igora Primorca, koji tvrdi da su tokom rata protiv Hrvatske i Bosne i Hercegovine, Srbi "...počinili ratne zločine i zločine protiv čovečnosti, uključujući genocid, kakvi u Evropi nisu viđeni nakon II svjetskog rata...", zatim realne analize B. Jakšića, M. Miljković, S. Dedijera i M. Tomanića koji u neznatno izmijenjenom kontekstu potvrđuju tu *istinsku* percepciju rata i ratnih dešavanja na teritoriji

Bosne i Hercegovine. Ipak, autor kao izuzetno vrijednu spoznaju, izdvaja Tomanićevu kritičku analizu *Srpske pravoslavne crkve*, odnosno crkvene politike i njene uloge u ratovima na prostorima ex Jugoslavije. Kada je riječ o intelektualcima *drugačije Hrvatske*, koji su se upuštali u šire kritičke opservacije Tuđmanovog političkog mišljenja, te kao opozicija istupali protiv njegove aneksione politike prema Bosni i Hercegovini, spominje se učešće M. Čulića, I. Banca i D. Plevnika. Demistifikacija balkanističkog i secesionističkog diskursa od strane evropskih intelektualaca evidentna je u radovima F. Stjernfelta, F. Vjega, D. Conversi, Ž. Žilijara, W. Zimmermana i dr.

Na kraju Zgodić naglašava da je “ideologijsko prikrivanje agresije na Bosnu i Hercegovinu i zločina genocida nad Bošnjacima jedno od primarnih značenja i svrha politika malignih fantazija unutar kojih se oblikuje stanovište koje ustvrđuje kako je u ratu protiv Bosne i Hercegovine, zapravo riječ o međucivilizacijskom, plemenskom, građanskom, etničkom i vjerskom ratu ili ratu za očuvanje Jugoslavije, srpskom odbrambenom ratu ili ratu protiv islamske Bosne”.

Knjiga *Politike fantazija*, Esada Zgodića predstavlja pomak u domenu politološke publikacije i uvjerena sam da će kvalitetom sadržaja naići na čitalačku publiku i priznanje bosanskohercegovačke naučne javnosti. Predlažem *Izdavaču* da se knjiga prevede na engleski jezik, jer smatram da bi njena promocija van granica naše države rezultirala značajnim uspjehom.